

EGE ÜNİVERSİTESİ KAĞIT VE KİTAP SANATLARI MÜZESİ ÖRNEĞİNDE SANAT EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİ ÖNERİSİ¹

¹Bu çalışma, 2-5 Kasım 2017 tarihlerinde Çanakkalede gerçekleştirilen “Görsel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu”nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Ekin BOZTAŞ

Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ekinboztas@gmail.com

ÖZ

Anahtar sözcükler:
Anahtar Kelimeler:
Üniversite Müzesi,
Müze eğitimi, Grafik
tasarım, Portfolyo
Tasarımı

Müzeler, en genel anlamda, kültürel değeri olan nesneleri toplamak, korumak ve sergilemek olan kurumlar olarak tanımlanır. Ancak modern müzecilik anlayışı; müzeleri, toplama, saklama ve koruma gibi temel amaçların dışında, toplumu oluşturan bireyleri eğiten, sosyal-kültürel açıdan gelişmesine destek olan, formal eğitimi daha etkili ve kalıcı kılan, farkındalıklar oluşturan, bu doğrultuda sistemli çalışmalar yapan kurumlara dönüştürmüştür. Türkiye’de ilk ve tek olma özelliği taşıyan Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi’nde farklı kültürlerden çeşitlenmelerle, kağıt ve kitabın geçmişten günümüze gelen serüvenini gösteren bine yakın obje yer almaktadır. İçerisinde sanat galerisi bulunan, koleksiyonunda en sıfatını taşıyan objelere sahip olan müze, içeriğin ele alınış biçimi ve sahip olduğu çeşitlilikle bir üniversite müzesi olarak uluslararası alanda önemli konuma sahiptir. Bu çalışmada Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesinin niteliği ve sahip olduğu eserlerle ilgili bilgiler tanımlanmış, müzenin Görsel Sanatlar Eğitimi’ne dönük, etkin bir öğrenme süreci için eğitim etkinliği önerilerine yer verilmiştir. İlgili etkinlik önerisi müzede yapılmış ve öğrencilerin ürettiği çalışmalar, özgünlük ve işlevsellik kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırma nitel araştırma kapsamında durum çalışmasına uygundur. Görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme

SUGGESTIONS ON ART EDUCATION ACTIVITIES IN THE MODEL OF EGE UNIVERSITY PAPER AND BOOK ARTS MUSEUM

ABSTRACT

Keywords:
University museum,
Museum Education,
Graphic Design,
Portfolio Design

Museums are, in the most general sense, defined as institutions that collect, preserve and display objects with cultural value. In addition to this definition, however, museums with a modern concept educate individuals in the society and support them in socio-cultural sense, make the formal education more effective and lasting, raise awareness and work systematically in this regard. Ege University Paper and Book Arts Museum, one of its kind in Turkey, has almost 1000 works of art from various cultures revealing the adventure of paper and book from the past to the present. The museum has its own art gallery and hosts the very best objects in variety, making it internationally well recognized. In this regard, the features of Ege University Paper and Book Arts Museum and its works of art were defined. We put forward some suggestions on educational activities related to Visual Art Education for a more effective learning process. The related activities proposal was made in the museum and evaluated according to the criteria of the studies, originality and functionality produced by the students. This case study is a qualitative research. The methods we used includes interviews, observations and document reviews. From the purposive sampling methods, we preferred the typical case sampling.

Giriş

Madran (1996:6) müzeyi, toplumun gelişiminde ve hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgi paylaştıran ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurum olarak tanımlamıştır.

Farklı nitelik ve nicelik özelliklerine sahip olan müzeler çeşitli bağlamlarda sınıflandırılmıştır. Buyurgan (2005: 32) müzeleri, koleksiyonlarına, bağlı oldukları yönetim birime, hizmet ettikleri bölgeye, hitap ettikleri kitleye, koleksiyonlarını sergiledikleri mekanlara ve işlevlerine göre sınıflandırmıştır. Üniversite müzeleri bağlı oldukları yönetim birimine göre müzeler kapsamında yer almaktadır. Bilgiyi akademik anlamda biçimlendiren, yeni olgular yaratan üniversiteler, sahip olduğu bilgi potansiyeli ile fakültelerinin kapsamları doğrultusunda çeşitli alanlarda müze açma çabalarına yönelmekte ve kendi bünyelerinde müzeler kurmaktadır. Üniversite müzelerinin amaçları, akademik platformun bir parçası olarak akademik çalışmalara hizmet etmek, akademisyen ve öğrencilerin yetişmesine katkıda bulunmaktır, ayrıca diğer müze türleri gibi topluma fayda sağlayan kurumlar olarak bireylerin çok yönlü gelişimine hizmet etmektir. Bir üniversite müzesi bilgiyi yaymak, anlayışı uyarmak, mirası korumak, yüksek öğretimi desteklemek ve topluluk yaşamını geliştirmek için kullanılabilir (Onur, 2012:408). Bu bağlamda üniversite müzelerinin çoğalmas ve bilgi potansiyellerini toplumu oluşturan bireylerle paylaşması önem teşkil etmektedir. Bu araştırmada, Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesinin, sanat eğitimine nasıl dahil edilebileceği değerlendirilmiştir. İlgili müzede uygulamalı bir sanat eğitimi etkinliği yapılmış ve elde edilen veriler değerlendirilerek müzenin sanat eğitimine olan etkileri üzerinde durulmuştur.

Müze ve Sanat Eğitimi

Müzelerin koruma, saklama, arşivleme vb. işlevlerinin ötesinde en önemli işlevlerinden biri de eğitimidir. Müzeler salt sanat eserlerinin teshir edildiği mekânlar olma dışında, topluma müze kültürünü aşılayan ve eğitimin aktif olarak bire bir deneyimlendiği merkezlerdir (Uçar, 2014:112). Müzeler, doğası gereği bireyin yaratıcılık, mantık, gözlem ve hayal gücünü zenginleştiren öze sahiptir. Okulöncesinden lisansüstü eğitim süreçlerine kadar, müzeler eğitim için önemli dinamikler oluşturmaktadır. Uçar (2014:108) müzeleri temel eğitim işlevlerini bireyler üzerinde farkındalık yaratmak, öğ-

renme sürecini pekiştirmek, farklı kültürleri tanıtmak ve korumak olarak ele almış, bu bağlamda kültür, bilim ve sanat aktiviteleriyle âdeta bir okul olarak tanımlamıştır.

Müze ve eğitim kurumlarının yapacağı işbirlik-telikleri eğitime mutlak bir katkı sağlayacak ve öğrencilerin gelişimine katkıda bulunacaktır.

Müze ve galerilerde sunulan öğrenme deneyimleri sınıf ortamında sunulanları tamamlayıcı niteliktedir. Müzeye yapılan okul ziyaretlerinin en önemli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatıdır (Buyurgan vd., 2012:90).

Görsel Sanatlar eğitimi, kişinin günlük yaşantısının her alanında karşısına çıkan ve bireyi etkileyen, bireye şekil veren vazgeçilmez bir alan olarak tüm eğitim sistemi içinde özel bir konuma sahiptir. Doğal olarak bu alanın en önemli araştırma ve uygulama mekanları müzeler ve galerilerdir (Sağkol vd., 2013:86). Müzelerde gerçekleştirilen müze eğitiminin amacı da bireylere müzelerdeki nesneleri tanıtmak, bireylerin yaşamları, edindikleri bilgiler ve deneyimleri ile o nesneleri ilişkilendirmelerini, eleştirmelerini, yorumlamalarını ve özgün bir senteze ulaşmalarını sağlamaktır (İlhan, 2002). Bu bağlamda bireylerin müze içerisindeki tutumları, sanat yapıtları ile kurdukları ilişki önem kazanmaktadır. Bu ilişkinin bireyin imgelemine sağladığı katkı ve yaşam tecrübesine dönüşen edinim, müzelerin kalıcı öğrenmeye olan etkisini göstermektedir.

Müze ve sanat eğitimi ilişkisi aktif, aynı zamanda kültürel bir ortaklıktır. Öğrenme bilimsel ve kültürel bir süreçle gelişim gösterir. Bireylerin müze ziyaretleri, öznel yetileri ve becerilerini keşfetmesi anlamına gelir. Bu yaklaşımla müzeleri gezmek yalnızca kültürel anlamda teşhir edilen değerlerin aktarımı ya da korunması değil, aynı zamanda öğrenmenin birebir deneyimlendiği bir okul gibi algılanmalıdır (Uçar, 2014:114).

Müze eğitiminin başarıyla gerçekleştirilmesi için Uçar (2014:110) ailelerin tutumları, sanat ya da müze öğretmenlerinin yaklaşımları, küratörlerin doğru stratejilerle ziyaretçileri yönlendirmeleri, yaş grubuna yönelik çalışmaların düzenlenmesi, kütüphane, atölye, oyun alanı gibi mekânların özellikle sanat eğitimi alan ziyaretçilere yönelik tatmin eder boyutta olması gerektiğini vurgulamıştır.

Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi

Türkiye'nin ilk ve tek kağıt ve kitap müzesi olan, Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları müzesi 12 Aralık 2012'de Ege Üniversitesi'nde açılmıştır. Ege Üniversitesinin bünyesinde bulunun İzmir'in Borno-

va ilçesindeki eski Levanten köşklerinden 19. yüzyılın Ballian Konutu'nda yer almaktadır. Müzeye Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen Özel Müze statüsü ile resmiyet kazandırılmıştır.

Restorasyon işleminden başlayarak günümüzdeki müze niteliğine ulaşmaya kadar birçok zorlu evreden geçmiştir. Bu süreçlerin her aşamasında müzenin koordinatörlüğü üstlenen Nedim Sönmez ve Seda Ağırbaş yoğun bir çaba göstermiş ve halen müzenin yönetiminde yer alarak müzenin gelişimi için çalışmalarını aralıksız sürdürmektedirler. Ayrıca müzenin kurulduğu dönemdeki Ege Üniversite yönetimi, müzenin kurulması için önemli çabalar sarf etmiş, bunu için gerekli süreci oluşturmuşlardır. Ege Üniversitesi dünyada benzerleri az olan önemli bir müzeyi ülkemize kazandırmıştır. Türkiye'de ilk olmasının yanı sıra, içeriğin çok yönlü ve çok sayıdaki nitelikli nesnelerle ele alınan bir üniversite müzesi olarak uluslararası platformda benzersiz konuma sahiptir. Müzede yer alan objelerin tamamına yakını kişi, kurum ve sanatçıların bağışlarından oluşturulmuştur.

Müzenin kurucusu ve koordinatörü Nedim Sönmez; E.Ü. Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'nin, dünya kültür tarihinin son 2000 yılının vazgeçilmez demirbaşları kağıt ve kitabın uzun soluklu yolculuğunu, Avrupa'dan Uzakdoğu'ya farklı kültürlerden örneklerle, günümüze kadar geçirdiği evrelerden örneklerin bulunduğunu, müzede 1000'den fazla eserin ziyaretçilere sunulduğunu belirtmektedir (Ağırbaş vd., 2012:11).

Müze binası iki kattan oluşmaktadır. Binanın giriş katında kağıt, üst katında ise kitap konu alınmıştır. Kağıdın üretiminden, sanat eserine vardığı noktaya kadar çok çeşitli kağıt ve baskı aşamalarından örneklerin yer aldığı müzenin giriş katında "Kağıt Tarihi", "El Yapımı Kağıt Üretimi (canlandırma odası)", "Günümüz Renkli Kağıt Sanatçıları", "Dünya Renkli Kağıtları", "Modern Kağıt Sanatı" bölümleri yer almaktadır. Müzenin ikinci katında ise, "Kitaplardaki Ustalar", "Baskı Teknikleri", "Tipografi", "Minyatür Kitaplar", "Kitap Biçimleri", "Sanatçı Kitapları", "Exlibris", "Kitap Sanatları", "Çocuk Kitapları" ve "Matbaa" bölümlerine yer verilmiştir. Müzenin içeriğini oluşturan sergi alanları dışında giriş katında, güvenlik odası, vestiyer, ziyaretçi dolaplarının olduğu bir bölüm, mutfak ve lavabolar, ikinci katta ise yönetim ofisleri yer almaktadır.

Ayrıca 2016 yılında, Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'nin bir bölümü olarak "Çocuk Dünyasının Ressamları" adlı yeni bir bölüm müzeye eklenmiştir. Bu bölüm Ege Üniversitesi Rektörlüğü içinde restore edilen başka bir Levanten köşkü içerisinde yer almaktadır.

Amaç

Bu çalışmada, Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesinin, görsel sanatlar eğitim süreci içine nasıl dahil edilebileceğine dair öneriler getirmek amaçlanmıştır. Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Bölümü Resim-İş Anabilim Dalı öğrencileri için bu müzede yapılabilecek etkinliklerle öğrencilerin yaratıcılıklarının ve estetik algılarının geliştirilebileceği ön görülmektedir. Bu bağlamda ilk aşamada Ege Üniversitesi öğrencileri ile pilot uygulama yaparak olumlu ve olumsuz durumları tespit etmek amaçlanmaktadır.

Öngörülen etkinlik ve sonuçlarının, müzelerden eğitim amaçlı, etkin biçimde yararlanılma konusunda sanat eğitimi alanında çalışan öğretmen ve akademisyenlerin farkındalığını artırmak ve ayrıca E.Ü. Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'ni ve müzenin olanaklarını sanat eğitiminde özellikle grafik tasarım alanında görünür hale getirmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırmanın yöntemi nitel araştırma kapsamında durum çalışmasına uygundur. Araştırmada görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme tercih edilmiştir. Yakınlık faktörü, mevcut olanaklar ve uygulama imkanları ele alındığında Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Anabilim Dalı Grafik Tasarım Atölye dersini alan öğrenciler odak grubu olarak seçilmiştir. Yapılan etkinlikten sonra uzman görüşleri de alınarak elde edilen bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Müzede yapılan etkinlik için, gözlem formu ve öğrenci çalışmaları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Gözlem formu, betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Ayrıca öğrenci çalışmaları ile ilgili Resim-iş bölümlerinde grafik tasarım atölye dersini yürüten öğretim elemanlarının uzman görüşüne başvurulmuş, portfolyo tasarımlarını özgünlük ve işlevsellik açısından değerlendirmeleri istenmiştir.

Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi Örneğinde Sanat Eğitimi Etkinlik Önerisi

E.Ü. Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi; Temel Tasarım, Grafik Tasarım, Resim, Heykel ve Baskıresim gibi atölye derslerinde çok disiplinli yararlanılabilecek ve mikro öğretimi destekleyebilecek koleksiyon içeriğine sahiptir.

Resim-iş öğretmenliği 4. sınıf öğrencileri, mezun olduktan sonra lisansüstü çalışmalar, sergi başvuruları ya da özel kurumlarda çalışma istekleri doğrultusunda, kendilerini tanıtacak, tanımlayacak olan portfolyo sunumlarına ihtiyaç duymaktadır. İlgili başvurularda kişinin çalışmalarının niteliği kadar portfolyonun tasarımı ve sunuş biçimi önem kazanmakta estetik ve özgün olan farklı formatlar farkındalık yaratmaktadır. Sanatçı ve tasarımcıların ürettikleri işlerin en iyi seçkisi olan, tasarımcının beceri ve kabiliyetlerini gösteren iyi bir portfolyonun başarısı sunuş biçimine ve sergilenen işlerin seçimine bağlıdır. Bu bağlamda sunuş biçimi portfolyo tasarımında ele alınması gereken önemli bir kriterdir. Dolayısıyla özgün ve yaratıcı portfolyo tasarımı hazırlayabilmek özellikle son sınıf öğrencileri için önemli bir grafik tasarım konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Portfolyo sunum tasarımı, Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'nde yer alan tüm koleksiyonlar ile ilişkilendirilebilir. Ancak özellikle "Kitap Biçimleri" ve "Sanatçı kitapları" bölümleri portfolyo tasarım olgusu ile doğrudan ilişkilenebilir.

Müzenin "Kitap Biçimleri" bölümünde, "Oriji-nalleri müzede sergilenen ağaç kabuğu kitap, rulo kitap, mumlu yazı tahtası ve günümüz kitap biçiminin atası Codex bu aşamalardan yalnızca birkaçıdır" (Ağırbaş vd., 2012:69). Türk ve İslam dünyasından klasik cilt örnekleri kitap biçimleri bölümünde yer almakta ayrıca bölümde farklı bir cilt örneğiyle Salvador Dalí'nin bir kitabı da sergilenmektedir. Bu bağlamda öğrenciler müzenin "Kitap Biçimleri" bölümünde yer alan özel cilt yöntemleri, el yapımı cilt örnekleri ve sıra dışı kitap formatlarıyla, portfolyo tasarımının biçimsel formatı ve konstrüktif yapısına dair etkileşimde bulunmuşlardır.

Diğer bir bölüm olan "Sanatçı Kitapları" bölümünde ise, kitabın sanatçı tarafından estetik sanat objesi olarak değerlendirildiği ve genellikle sanatçı tarafından formatı biçimlendirilen, yazılan, resimlenen, basılan, ciltlenen ve imzalanarak sınırlı sayıda yayımlanan özgün çalışmalar bulunmaktadır. Sanatçı kitaplarının içeriği tamamen sanatçının yaratıcı tavrı doğrultusunda oluşmaktadır. Bu bölümde yurtiçinden ve yurtdışından birçok sanatçının farklı formatlardaki özgün eserleri yer almaktadır.

Taşcıoğlu (2013:28) sanatçı kitabının, formuna ait sayfa, sayfaların açılma düzeni, biçimi ve sıralanış özellikleriyle kağıt mürekkep, baskı ve ciltleme tekniği gibi malzeme ve uygulama özellikleri aracılığıyla görsel ya da yazınsal yolla iletişim kuran yönüyle, özel yapısını tanımlamıştır. Bu bağlamda öğrencilerin, müzede yer alan sanatçı kitaplarında; sanatçının sanat görüşünün,

estetik anlayışının, kitap formatını nasıl biçimlendirdiğini değerlendirebileceği, özgün portfolyo tasarımına eleştirel yaklaşımlar geliştirebileceği bir tavır takınacağı ön görülebilir. "Sanatçı Kitapları" bölümünde yer alan sanatçılar tarafından hazırlanan sanatçı kitaplarının incelenmesi ve tartışılması ile portfolyo tasarımında estetik yaklaşımın öneminin değerlendirilmesi bir kazanım olmuştur.

Eğitim etkinliğinde "Kitap Biçimleri" ve "Sanatçı Kitapları" bölümünde yer alan koleksiyonlar incelenmiş, seçilen eserler üzerinde, soru-cevap yöntemi, gösterim ve tartışma yöntemleri kullanılmıştır. İlgili bölümlerdeki koleksiyon incelemeleri ve tartışmaları yapıldıktan sonra öğrencilere müze içerisinde eserlerle etkileşim için serbest zaman verilmiş; ardından uygulama çalışmasına geçilmiştir. Uygulama alanı olarak müze bahçesinde yer alan oturma alanları kullanılmıştır.

Uygulama aşamasında öğrencilerin kendileri için özgün bir portfolyo formatı geliştirmeleri, ön gördükleri tasarımları taslak çizimlerle kağıda aktarmaları istenmiştir.

Bir sonraki aşamada öğrencilere farklı gramaj, renk ve doku özelliklerinde A3 ve A4 ölçülü kağıtlar ve gerekli gereçler dağıtılmış ve öğrencilerden verilen kağıtları katlayarak, keserek, yapıştırarak vb. yöntemlerle biçimlendirerek, taslak çizimlerini üç boyutlu özgün bir portfolyo formatına dönüştürmeleri istenmiştir. Son aşama olarak müzede başlayan eğitim etkinliği, öğrencilerin okulunda yer alan grafik tasarım atölye ortamına devam ettirilmiştir.

Atölye ortamında öğrencilere hazırladıkları üç boyutlu taslak maketleri değerlendirmeleri ve istedikleri takdirde alternatif malzemeleri de kullanabilecekleri belirtilmiştir. Bu sürecin tamamlanmasından sonra etkinlik sona erdirilmiştir. Etkinlik sonucunda öğrenciler tarafından hazırlanan taslak çizimler ve üç boyutlu portfolyo maket tasarımları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerde tasarımların özgünlük ve işlevsellik kriterini taşıyıp taşımadığı ele alınmış, bu doğrultuda ilgili değerlendirmeler için uzman görüşlerine başvurulmuştur.

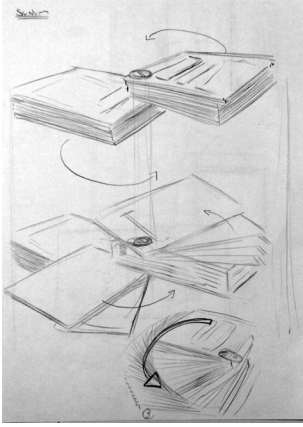
Bulgular ve Yorum

Müzede başlayan ve grafik tasarım atölyesinde devam edilen etkinliğin sonuçları, süreç boyunca yapılan gözlemler ve öğrencilerin hazırladığı tasarımlara dair uzman görüşleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

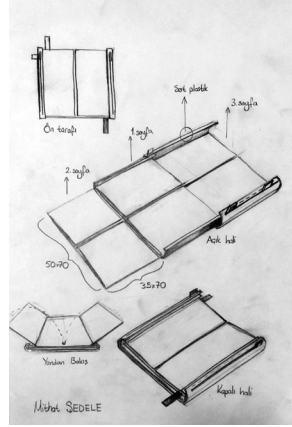
Öğrencilerin tasarımlarda, genel tasarım yaklaşımının sırttan ciltleme yöntemini değiştirme eğiliminde olduğu, sırttan cilt yerine farklı ciltleme biçimleri ele aldığı, kalın bir ip ile el dikişi, plastik cıvata, menteşe, zımba gibi farklı materyalleri sayfaları bir arada tutmak için kullandığı gözlenmiştir.

Öğrencilerin tasarladıkları üç boyutlu tasarımlarında, iç sayfaları taşıyan ve koruyan taşıyıcı bir konstrüksiyonun kullanıldığı gözlenmiştir. Kitap kapağının, sayfaları koruyan biçim yapısı gibi, portfolyoyu koruyan ve kullanılabilirlik özelliği veren yeni bir yapının her öğrenci tarafından önemsendiği ve özgün portfolyo formatında ele alındığı gözlenmiştir.

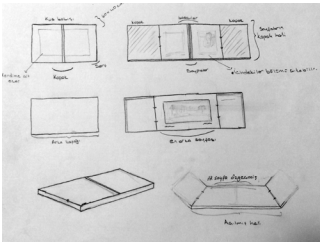
Ayrıca bir kısım öğrenci, kitap formatını, kutu

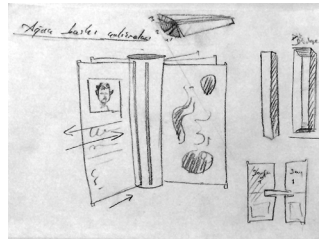
Resim 1. Öğrenci taslak çalışması-1

Resim 2. Öğrenci taslak çalışması-2

Resim 3. Öğrenci taslak çalışması-3

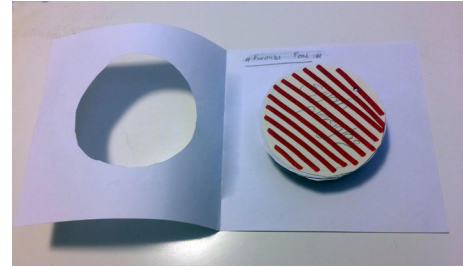

Resim 4. Öğrenci taslak çalışması-4

formatına dönüştürmüş, sayfaları üç boyutlu özgün bir form içinden çıkararak sunabileceği tasarımlara eğilim göstermiştir. Ciltleme yerine kaydırılarak hareket ettirilebilen sayfa yapısı denemeleri ya da sayfaları tek noktadan birleştirilerek portfolyo tasarımını daha etkileşimli hale getirme yaklaşımları gözlenmiştir. Öğrencilerin, portfolyo tasarımında her yüzeyin tasarımın bir parçası olduğunu ve bütünlük içinde olması gerektiğini, ayrıca el işçiliği ile üretilebileceğini kavradıkları değerlendirilmiştir. Yapılan etkinlikte, genellikle bilgisayar teknolojisi ve basılı materyalleri kullanma eğiliminde olan

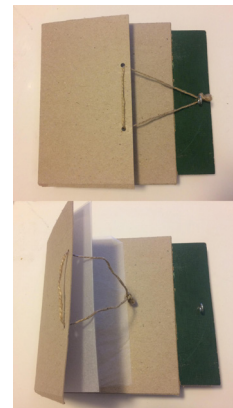
Resim 5. Öğrenci taslak maket çalışması-1

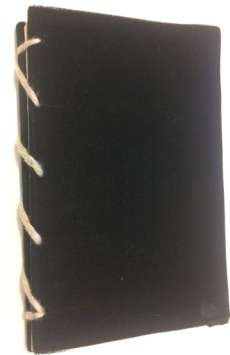
Resim 6. Öğrenci taslak maket çalışması-2

öğrencilerin, tasarım yaklaşımlarında ilgili teknolojiler yanısıra kendi el üretimleriyle elde edilebilecek formatlara yöneldikleri saptanmıştır. Müzenin "Sanatçı Kitapları" bölümünde yer alan, el yapımı sanatçı kitaplarının bu bağlamda öğrenciler üzerinde önemli etkileri olduğu söylenebilir.

Öğrenciler bu süreçte biçimsel yapının sahip olması gereken işlevsellik ile ilgili karşılaştıkları problemleri yaptıkları maketlerde fark ederek, çözümler üretmeye çalışmışlardır. Problemleri ortadan kaldırmak için ürettikleri çözümler kısmen sonuçlar vermiştir. Ancak uzman görüşlerindeki ortak kanı, öğrencilerin tasarım-

Resim 7. Öğrenci taslak maket çalışması-3

Resim 8. Öğrenci taslak maket çalışması-4

larda işlevselliği ikinci planda tutmuş olduğudur. Bu durum çalışmaların uygulanabilirliği ile ilgili soruları beraberinde getirmiş, üretim süreci için işlevselliğin tekrar ele alınarak değerlendirilmesi gerekliliğini doğurmuştur.

Çalışmalar özgünlük konusunda ele alındığında, alan uzmanları öğrencilerin tasarımlarında kişisel bakış açıları geliştirdiklerini ve tasarımları ele alış biçimlerinde çoğunluğun özgün yaklaşımlarda bulunduğunu belirtmiştir.

Öğrenciler tasarımlarında yaygın bir biçimde, çeşitli gramajlarda kağıtlar ile aydınlar, kraft, asetat, dokulu resim kağıtları kullanmışlardır. Ayrıca belirgin bir öğrenci grubunun özgün portfolyo arayışlarında oldukları, kağıt ile birlikte, ahşap, plexiglass, kumaş, mukavva ve palmiye lifleri gibi farklı materyalleri tasarımlarına dahil ettikleri gözlenmiştir. Farklı materyallerin tasarımlara dahil edilmesi, alan uzmanları tarafından özgün bir yaklaşım göstergesi olarak ele alınmış ve olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin tamamının portfolyo tasarım sürecinin yaratıcı bir süreç olduğunu, alışlagelmiş standart portfolyo formatının değiştirilebileceğini ve tasarımında kağıtla birlikte farklı materyallerin kullanılabileceğini kavradıkları gözlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin, öğrencilerin yaratıcı yaklaşımlar geliştirme çabasında oldukları, hazırladıkları tasarımlarda, portfolyo tasarımının özgün bir çalışma ve kişisel bir anlatım aracı olması gerektiğini değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Yapılan tasarımların birkaçında etkinliğin odak alınan bölümlerindeki eserler ile benzerlik taşıdığı, benzerliğin ise esinlenme boyutunda kaldığı gözlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bilgiyi akademik anlamda biçimlendiren, yaratan üniversiteler, sahip oldukları bilgi ve imkan potansiyeli ile çeşitli alanlarda müze oluşumlarına yönelmekte ve kendi bünyelerinde müzeler kurmaktadır.

Üniversite müzeleri, hem öğrencilerin akademik gelişimlerinde hem de toplumu oluşturan bireylerin yaşantısında önemli farkındalıklar sağlamaktadırlar. Ayrıca kendi bünyesinde müzeler kuran üniversiteler, sahip oldukları bu kültürel değerlerle çağdaş eğitim kurumu olma bağlamında prestijlerini arttırmaktadırlar.

Müzelerin eğitim işlevleri ve formal eğitim için olan önemleri, literatürü oluşturan birçok çalışmada ele alınmış, çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Sağkol

(2013:88) müzelerin temel işlevi olan eğitimin etkili hale gelebilmesi için, ek kısa sürede öğrencilere yönelik etkinliklerin başlatılması gerektiğini belirtmekte, etkinliklerin etkin biçimde uygulanabilmesi için de, bu konuda eğitim almış ve uygulamaya geçirebilecek öğretmen profiline oluşturulması gerekliliğinin altını çizmiştir.

Sanat eğitiminin müze etkileşimiyle daha nitelikli bir hal alacağı kuşkusuzdur. Sanat müzeleri atölye ortamında sağlanamayan dokümanları sunmakta, öğrencinin estetik algısını güçlendirici etkilerde bulunmaktadır. Ayrıca sanat müzelerinin, öğrencilerin yetenek ve becerilerini ortaya çıkartabilecek imkanlar sunan güdüleyici unsurlar taşıması, sanat eğitimi için önemini ortaya koymaktadır.

Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi koleksiyonunun zenginliği ve formatıyla üniversite müzeleri arasında önemli bir yere sahiptir. Kağıt ve kitap ile ilgili bir çok orijinal obje ve eseri bünyesinde barındıran müzenin, ülkemizde tek olması, Türkiye için önemli bir değer taşımaktadır. Bu çalışmada Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi, sanat eğitimi sürecine, grafik tasarım alanı ile dahil edilmiş ve yapılan uygulamalı bir etkinlik ile alan eğitimine olan katkıları ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılları arasında, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Anabilim Dalı, Grafik Tasarım atölye dersi alan 24 öğrenci ile yapılmıştır. 24 öğrenci iki ayrı grup olarak müzeye alınmıştır. Etkinliğin yapısına göre farklılık gösterebilecek olsada, müzenin mimari yapısı ele alındığında uygulamalı bir etkinlik için 5-12 kişilik gruplar ideal olarak kabul edilebilir.

Yapılan etkinlik sonucunda ortaya çıkan tasarımlar ele alındığında, öğrencinin portfolyo tasarımı ile ilgili formal ders içerik bilgisine ek olarak kağıt ve kitap müzesinin ilgili bölümlerinde yaptığı çalışmalar ile konuya farklı bakış açıları geliştirirken, tasarım sürecinde yaratıcı ve estetik yaklaşımlar gösterdiği açıkça gözlenmiştir. Müze ortamının ve etkinliğin yapıldığı bölümlerde yer alan eserlerin öğrencileri olumlu motive ettiği, tasarlama sürecinde coşkuyla çalıştıkları izlenmiştir. Müzenin, portfolyo tasarımı konusunda, öğrenciler üzerinde olumlu bir pekiştirici olarak etkileri olmuştur.

Öğrenciler tarafından hazırlanan tasarımlarda; çekerek, döndürerek, sürükleyerek daha etkileşimli yapılar oluşturulmaya çalışıldığı belirgin bir biçimde gözlenmiştir. Öğrencilerin, gündelik hayatlarında oldukça aktif kullandıkları dijital cihazların kullanım biçimleri

ile kısmen benzerlik gösteren tasarımlara yöneledikleri de söylenebilir.

Tasarımlarda öğrencilerin genel eğiliminin, kitap biçiminde standart portfolyo tasarımlarının dışında, üç boyutlu olma özelliği artırılmış, modüler yaklaşımlarda olduğu görülmüştür. Bu yaklaşımlar çalışmalara kişisel yaklaşım katan özgün bir yapı oluştururken, kullanım işlevselliği anlamında olumsuz durumlara da neden olmuştur.

Müze de yer alan kağıt ve kitap objeleri üzerinde yapılan eğitsel çalışmaların öğretim sürecine önemli etkileri olabileceği, müze de yer alan sanatçıların eserlerinden oluşan ve üretim malzemesi kağıt olan eserlerin öğrencilerin estetik algısını güçlendireceği ve yaratıcı düşünme becerisini geliştirebileceği ortadadır.

Çalışmada Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'nde portfolyo tasarımına yönelik bir etkinlik yapılmıştır. Ancak müzenin koleksiyon ve imkanları ele alındığında, görsel sanatlar eğitimi ve özellikle de grafik tasarım alanında ki birçok çalışma konusuna bağlantı kurulabilmek mümkündür. Müze; illüstrasyon, tipografi, sayfa tasarımı, kitap tasarımı gibi grafik tasarım alanına dahil olan konularla ilgili birçok esere sahiptir. İlgili çalışma konularıyla alakalı birçok eğitim etkinliği geliştirilebilir ve müze de eğitim sürecine dahil edilebilir. Bu bağlamda öğrencilerin alan çalışmalarında müze ye yönlendirilmeleri öğretim sürecini destekleyecektir. Türkiye'deki tüm sanat eğitimi veren kurumlar için önemli olsa da, öncelikli olarak yakınlık açısından İzmir ili sınırları içerisinde yer alan güzel sanatlar eğitimi bölümleri ve güzel sanatlar fakültelerinin ilgili bölüm öğrencilerinin müze ye yönlendirilmeleri ve etkileşimde bulunmalarını sağlamak önem taşımaktadır. Bu etkileşim süreci öğrencilerin kendi başına bırakıldığı, amaçsız geleneksel müze gezileri şeklinde olmamalıdır. Sistemli ve düzenli halde planlanmış eğitim etkinliklerine katılım olarak sağlanmalıdır.

Müze de yapılabilecek eğitim etkinlikleri geliştirmek ve bu etkinlikleri müzenin programına almak, alan eğitimi için müzenin daha da işlevsellik kazanması sağlayacaktır. Bu yargıda yol alabilmek için müze ve üniversitelerin paydaş olmaları, müze eğitim etkinliği geliştirme konusunda ortak çalışmalar yapmaları gerekmektedir. Bu bağlamda müze yöneticilerine ve alan akademisyenlerine sorumluluklar düşmektedir. Müzenin alan akademisyenleri tarafından incelenmesi ve eğitim etkinliklerini planlanması gerekmektedir.

Araştırma sonuçları ele alındığında, gelecekte

Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi'nde farklı etkinliklerin tasarlanması ve uygulanması alan eğitimi için olumlu sonuçlar doğuracaktır. İlgili müze ye dair yeni etkinlik önerileri geliştirilen ve bu etkinliklerin müze de sistematikleşmesi için neler yapılması gerektiğini ortaya koyan yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

Ağırbaş, Seda ve Sönmez, Nedim. Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 2012.

Buyurgan, Serap ve Mercin, Levent. Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları, Birinci Baskı. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, 2005.

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk. Sanat Eğitimi ve Öğretimi, Üçüncü Baskı. Ankara: Pegem, 2012.

İlhan, Çakır, Ayşe. "Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Müzeler". 1. Uluslararası katılımlı Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu. İstanbul: Marmara Eğitim Fakültesi., 2002.

Madran, Burçak. "Müze Türleri". Yeniden Müze-ciliği Düşünmek. Der. Atagök, Tomur. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, 1999.

Onur, Bekir. Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş. Ankara: İmge Kitabevi yayınları, 2012.

Sağkol, Tuna ve Şar, Evren. "Eğitim Fakültelerinde Müze Eğitimi Dersi Gerekliliği Üzerine". Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 20: 83-90, 2013.

Taşcıoğlu, Melike. Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Kitap. İstanbul: Yem Yayınları, 2013.

Uçar, Alpaslan. "Sanat Eğitiminde Müzelerin Eğitimsel Roller ve İşlevleri". Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14:107-117, 2014.